

РОЗДІЛ IV. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

УДК [349.6+349.4](477)

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2025-3-07>

ДЕТЕРМІНАНТИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ЛІСІВ В УКРАЇНІ

Гордійчук М. А.

аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін

Волинський національний університет імені Лесі Українки

вул. Винниченка, 30, Луцьк, Україна

orcid.org/0009-0006-1216-205X

gordiychuk.m.a@gmail.com

Ключові слова: ліси, лісове господарство, екологічна стійкість лісів, сталий (стійкий) розвиток, екологічна політика України, формування і здійснення екологічної політики, регулювання у сфері навколишнього природного середовища, фітосанітарна безпека, захист рослин.

Стаття присвячена розгляду детермінант законодавчого забезпечення екологічної стійкості лісів в Україні.

Встановлюється, що право, будучи підкріпленим апаратом державного примусу, виступає найбільш ефективним інструментом упорядкування суспільних відносин. У зв'язку з цим воно здатне охопити усі три компоненти концепції сталого розвитку (екологічний, соціальний та економічний) і зобразити її в інструментальному вигляді, зокрема посередництвом реально функціонуючого і ефективного юридичного механізму правового регулювання відносин, пов'язаних з досягненням мети сталого розвитку в конкретних умовах.

Таким чином в сучасних умовах екологізація життєдіяльності людства здійснюється за двома напрямками: мінімізація шкідливих викидів в атмосферу та зміна енергетичної парадигми шляхом переходу до використання альтернативних джерел енергії та раціонального використання енергетичних ресурсів. У зв'язку з цим ключовим елементом цієї стратегії починають виступати лісові ресурси, як компонент, що у силу своїх природних властивостей здатен одночасно охопити значну частину обох окреслених напрямків й стабілізувати виробництво та споживання енергоресурсів з мінімальним негативним впливом на природу.

Автором аналізуються сучасні статистичні дані, що демонструють прояв проблеми і її масштаб, а також програмні документи, що пропонують окремі шляхи її вирішення. Формується висновок, що в якості основною уваги законодавця повинні стати такі питання як: 1) порідний склад лісу, урахування зміни кліматичних зон на території держави; 2) впровадження економічних механізмів довготривалого використання деревини; 3) впровадження механізмів підвищення рівня лісистості території держави; 4) підвищення ефективності управління лісовими ресурсами на засадах екологічної стійкості.

Лише комплексний законодавчий підхід здатен забезпечити впровадження реально діючих механізмів забезпечення екологічної стійкості лісів і сприяти здійсненню Україною ефективного внеску у вирішення глобальної світової проблеми досягнення кліматичної нейтральності. Фрагментарні і безсистемні нормативно-правові підходи до розв'язання відповідних завдань показали свою неспроможність, а витрати часу на неефективні заходи лише сприятимуть підвищенню рівня проблеми.

DETERMINANTS OF LEGISLATIVE SUPPORT FOR ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY OF FORESTS IN UKRAINE

Gordiychuk M. A.

Postgraduate Student at the Department of Civil Law Disciplines

Lesya Ukrainka Volyn National University

Vynnychenko str., 30, Lutsk, Ukraine

orcid.org/0009-0006-1216-205X

gordiychuk.m.a@gmail.com

Key words: forests, forestry, ecological sustainability of forests, sustainable (sustainable) development, environmental policy of Ukraine, formation and implementation of environmental policy, regulation in the field of the natural environment, phytosanitary safety, plant protection.

The article is devoted to the consideration of determinants of legislative support for environmental sustainability of forests in Ukraine.

It is established that law, being backed by the apparatus of state coercion, is the most effective tool for regulating social relations. In this regard, it is capable of covering all three components of the concept of sustainable development (ecological, social, and economic) and representing it in an instrumental form, in particular through a functioning and effective legal mechanism for regulating relations related to the achievement of sustainable development goals in specific conditions.

Thus, in modern conditions, the greening of human life is carried out in two directions: minimizing harmful emissions into the atmosphere and changing the energy paradigm by transitioning to the use of alternative energy sources and the rational use of energy resources. In this regard, forest resources are becoming a key element of this strategy, as a component that, due to its natural properties, is capable of simultaneously covering a significant part of both outlined directions and stabilizing the production and consumption of energy resources with minimal negative impact on nature.

The author analyzes current statistical data demonstrating the manifestation of the problem and its scale, as well as policy documents proposing specific ways to solve it. The conclusion is that the legislator should focus on the following issues: 1) forest species composition, taking into account changes in climatic zones within the country; 2) introduction of economic mechanisms for long-term use of wood; 3) introduction of mechanisms to increase the forest cover of the country; 4) improving the efficiency of forest resource management based on environmental sustainability.

Only a comprehensive legislative approach can ensure the implementation of effective mechanisms to ensure the environmental sustainability of forests and contribute to Ukraine's effective contribution to solving the global problem of achieving climate neutrality. Fragmented and unsystematic regulatory approaches to solving these problems have proven ineffective, and spending time on ineffective measures will only exacerbate the problem.

Постановка проблеми. Всебічний розгляд проблеми законодавчого забезпечення екологічної стійкості лісів в Україні є неможливим без розуміння передумов, що визначають необхідність запровадження відповідного правового механізму, а також факторів, що детермінують мету його функціонування.

У цьому сенсі необхідно усвідомлювати, що відносно концепції сталого розвитку положення екологічного права України виконують роль своєрідної операційної системи, яка визначає форми зв'язків між екологічним, соціальним та еконо-

мічним компонентами відповідної суспільної програми, інструментальні і темпоральні особливості їх взаємодії, а також ураховуючи кон'юнктуру відповідних сфер життєдіяльності людини у тому числі у їх динаміці, здійснює вплив на учасників відповідних відносин, санкціонуючи певні моделі поведінки відповідних осіб, забороняючи окремі поведінкові акти або зобов'язуючи до певної активності чи пасивності, що у цілому забезпечує розвиток суспільства у межах вектору сталого розвитку.

Інакше кажучи, в сучасних умовах право, будучи підкріпленим апаратом державного примусу,

виступає найбільш ефективним інструментом упорядкування суспільних відносин. При цьому воно охоплює як відносини, що складаються з приводу об'єктів навколишнього природного середовища, так і відносини, що складаються з приводу забезпечення соціальних інтересів фізичних осіб, а також відносини з приводу обороту майнових благ. У такий спосіб право здатне охопити усі три компоненти концепції сталого розвитку (екологічний, соціальний та економічний) і зобразити її в інструментальному вигляді, зокрема посередництвом реально функціонуючого і ефективного юридичного механізму правового регулювання відносин, пов'язаних з досягненням мети сталого розвитку в конкретних умовах.

Тим не менше, його ефективність у досягнення визначеної мети визначається принаймні двома обставинами – розумінням, власне, такої мети, а також встановленням способів її досягнення виходячи з обставин, у яких запроваджується механізм її досягнення.

Саме на розгляді обставин, що детермінують необхідність запровадження механізмів законодавчого забезпечення екологічної стійкості лісів в Україні, зупинимося у цьому матеріалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання детермінант запровадження механізмів законодавчого забезпечення екологічної стійкості лісів в Україні тією чи іншою мірою ставали предметом розгляду таких вчених як Г. В. Анісімова, Н. С. Гавриш, А. П. Гетьман, Х. А. Григор'єва, О. В. Донець, А. В. Духневич, А. С. Євстігнєєв, В. П. Жушман, В. А. Зуєв, Ю. А. Краснова, Т. В. Курман, В. В. Носік, К. В. Слепньова, А. М. Статівка та ін.

Мета статті полягає у встановленні детермінант запровадження механізмів законодавчого забезпечення екологічної стійкості лісів в Україні, й окресленні у такий спосіб можливих напрямків впливу положень екологічного права на суспільні відносини задля досягнення визначеної мети.

Виклад основного матеріалу. Основним каталізатором концепції сталого розвитку у цілому, який водночас безпосередньо підвищує значення екологічної стійкості лісів для подальшого розвитку цивілізації виступають глобальні зміни клімату, що стали результатом виснажливого і нерационального використання природних ресурсів людиною.

Сьогодні відповідні зміни проявляються одразу в декількох формах.

Руйнування озонового шару атмосфери пов'язується з посиленням тепличного ефекту як наслідком зростання рівня забруднюючих викидів в атмосферне повітря (метан, аерозолі, радіоактивні гази). З цим же пов'язується підвищення температури повітря на 1,1–6,4 °C.

Зміни клімату безпосередньо відображаються на таненні льодовиків Арктики та підвищенні рівня води Світового океану на 1 метр. Вже сьогодні не можна не помітити зміну частоти та інтенсивності випадів опадів, а також територіальні зміни продуктивності сільського господарства.

Відповідні зміни також модифікують екотабіосистеми. Загострюються проблеми водопостачання та водоспоживання у густонаселених регіонах планети.

При цьому окреслені перетворення відбуваються в умовах обмеженості людства у доступі до світових ресурсів, а також непропорційності їх використання країнами світу. Як зазначається, наприклад, за останнє десятиліття економічно розвинені країни спожили біля 70% світової енергії та видобутих металів, а також 60% продуктів харчування. У той же час за деякими прогнозами до 2030 року споживання енергоносіїв збільшиться на 37–50% у той час як за прогнозами, сформованими з актуального споживання енергоносіїв, розвіданих ресурсів нафти вистачить на 30–60 років, природного газу на 40–70 років, вугілля на 300–700 років, у той час як, наприклад, плутонію для АЕС на швидких нейтронах на 1000 років [1].

Таким чином в сучасних умовах екологізація життєдіяльності людства здійснюється за двома напрямками: мінімізація шкідливих викидів в атмосферу та зміна енергетичної парадигми шляхом переходу до використання альтернативних джерел енергії та раціонального використання енергетичних ресурсів.

У зв'язку з цим ключовим елементом цієї стратегії починають виступати лісові ресурси, як компонент, що у силу своїх природних властивостей здатен одночасно охопити значну частину обох окреслених напрямків й стабілізувати виробництво та споживання енергоресурсів з мінімальним негативним впливом на природу, тобто забезпечити сталий розвиток людства, а також «екологічну гармонію та баланс» [2, с. 751]. З цього слідує, що сталість лісового господарства, яку у наукових дослідженнях розкривають як лісогосподарську діяльність зі створення і формування лісів з упорядкованою природною та віковою структурою, що максимально забезпечує виконання лісами господарсько-економічної та соціально-екологічної функції з одночасним збереженням різноманіття виступає одним із ключових елементів зміни енергетичної парадигми людства у цілому. Адже, якщо виходити із того, що в основу нової енергетичної парадигми покладається завдання з мінімізації негативного антропогенного впливу людини на природне середовище з одночасним підвищенням ефективності енергоносіїв, приймаючи до уваги у тому числі вичерпування в умоглядному майбутньому викопних вуглеводневих енерго-

носіїв, ліс здатен виконувати обидва зазначені завдання і при цьому, водночас виступаючи ресурсом для виробництва багатьох необхідних людині речей, здатен замінити багато матеріалів як менш енерговитратний у виробництві компонент.

Інакше кажучи, у першу чергу ліс здатен мінімізувати негативний антропогенний вплив на природне середовище, а з іншого боку, будучи відновлювальним енергетичним ресурсом, він може виступити в якості джерела енергії і водночас в якості заміни багатьох матеріалів для виробництва потрібних людині речей.

Реальний екологічний стан лісових ресурсів, у тому числі у контексті функцій, які покладаються на них у межах реалізації концепції сталого розвитку держави можна продемонструвати посередництвом окремих індикаторів, які здатні з одного боку продемонструвати динаміку екологічного стану, тобто його прогрес чи регрес у комплексі, а з іншого демонструють передумови формування змісту програми візії сталого розвитку лісових ресурсів в Україні, нормативною основою якого повинна виступати наявна юридична, у першу чергу законодавча база.

Як зазначається у сучасних дослідженнях, ліси займають приблизно 30% суходолу на планеті [3, с. 55–56]. При цьому на території ЄС лісовий покрив складає 43,52% суходолу [4, с. 1]. Показник України вже досить тривалий час тримається на позначці 15,9% [5, с. 3], що, при цьому, не може не сприяти виникненню запитань, принаймні стосовно динаміки та ефективності управління.

Як показують дослідження, гектар лісу у вегетативний період здатен засвоювати у середньому до 20 тонн вуглекислого газу і при цьому виділяти 14 тонн кисню та очищати від отруйних газів та пилу 30 млн. м³ повітря [3, с. 57]. Тому, наприклад, лише ліси Карпатського національного природного парку за деякими дослідженнями щорічно виділяють біля 168,96 тис. тонн кисню і при цьому поглинають 221,24 тис. тонн вуглекислого газу. В якості основних киснепродуктивних і водночас газопоглинальних продуцентів виступають хвойні ліси, які займають біля 88% Карпатського національного природного парку [6, с. 78–79].

При цьому, згідно з відомостями Євростату за 2020 рік перше місце серед країн ЄС посідає Фінляндія з показником лісистості 66,22%, далі йдуть Швеція – 62,54%, Словенія – 58,23%, Естонія – 57,73%, Латвія – 52,87% та ін. Показник Німеччини, наприклад, складає 32,09%, а Франції – 32%. Одні з найменших показників в Угорщині – 22,06%, Кіпру – 18,56%, Данії – 14,64% [7].

Крім того, необхідно ураховувати і те, що в сучасних умовах лісові ресурси є відновлюваними. Насадження нових лісів у прогнозованих

обсягах здатне не лише нівелювати негативний вплив промислового використання лісових ресурсів на лісові екосистеми, проте й «випередити» споживання вийшовши у позитивні показники співвідношення між щорічним лісовим приростом і споживанням лісових ресурсів.

Однак, знову ж таки, питання відновлюваності лісу є досить делікатним і потребує виважених і професійних підходів, ураховуючи у тому числі територіальну специфіку лісогосподарювання.

При цьому важливість цієї проблеми можна побачити у контексті аналізу матеріалів робочої групи «Екологічна безпека» Національної ради з відновлення України після війни (липень 2022), яка в якості одного із результатів реалізації завдань Плану відновлення України вбачають запровадження сталого управління лісами, а також збільшення лісистості території держави до не менше ніж 18% до 2035 року [8, с. 3, 6]. Хоча при цьому в якості науково-обґрунтованого показника розглядається 19-20% [3, с. 58]. Також для забезпечення екологічної стійкості лісу важливим є не лише відсотковий показник лісистості, а якого внутрішній зміст, так би мовити якість. Адже таку стійкість необхідно розглядати не просто як співвідношення лісистості відносно суходолу держави, а саме у контексті екологічних функцій лісу, які ми окреслили вище, тобто в аспекті обсягу відтворення кисню та споживання депонованого вуглецю, які необхідно розглядати у відсотковому відношенні відносно шкідливих викидів, здійснюваних державою і яке повинно відображати внесок держави у досягненні кліматичної нейтральності, можливо, навіть із запасом.

Окреслені обставини важливо розуміти при формуванні законодавчого механізму забезпечення екологічної стійкості лісів, а також при формуванні державної програми забезпечення екологічної стійкості лісів. Адже, показник у 19 чи 20% лісистості України може бути забезпечений, наприклад, шляхом посадки швидкозростаючих порід дерев. Однак при цьому нові посадки, по-перше, можуть бути монопорідними, а тому вразливими для зовнішнього впливу, що створюватиме ризики утримання відповідного показника; по-друге, відповідна деревина може бути низькоякісною в аспекті генерації кисню та утримання вуглецю; по-третє, нові ліси певних порід можуть бути посаджені у несприятливих для таких порід кліматичних зонах, ураховуючи у тому числі зміщення кліматичних зон, що підвищуватиме ризики утримання якісного показника генерації кисню та утримання вуглецю; по-четверте, вирощені нові породи можуть мати низькі економічні показники внаслідок чого не задовольняти потреби економіки, що підштовхуватиме до вирубки лісів вищої якості.

Окреслені обставини показують як відсотковий показник лісистості держави навіть при його чіткому визначенні з урахуванням необхідного кількісного показника стійкості лісу відносно шкідливих викидів, здійснюваних економікою держави, може мати різне якісне наповнення. У зв'язку з цим однаковий кількісний відсотковий показник лісистості двох схожих за територією держав з майже однаковими викидами шкідливих речовин в атмосферу може різнитися своїм якісним змістом внаслідок.

Євроінтеграційний розвиток України визначає необхідність урахування при формуванні вітчизняного юридичного механізму забезпечення екологічної стійкості лісів особливостей лісової сфери ЄС, а також проблем з якими зіштовхнувся Союз у сфері лісогосподарювання. Зокрема, як зазначається у Новій лісовій стратегії ЄС до 2030 року, незважаючи на глобальний характер проблем, пов'язаних з лісами, площа лісів продовжує скорочуватися у середньому на 4,7 млн. на рік, а швидкість вирубки лісів становить 10 млн. гектар на рік. При цьому біоенергія на основі деревини у даний час виступає основним джерелом відновлювальної енергії, забезпечуючи 60% використання відновлювальної енергії в ЄС. Сьогодні країни Союзу використовують на 20% більше деревної біомаси, ніж у 2000 році. Водночас виробництво з деревини займають менше 3% ринку будівельних матеріалів Європи [4, с. 3, 6, 7].

Своєю у контексті лісової сфери України додатково до показників лісистості слід навести інформацію Державного агентства лісових ресурсів України згідно з якою середній вік лісів України становить понад 60 років і при цьому вітчизняний ліс характеризується поступовим старінням, що призводить до погіршення його санітарного стану [5, с. 4]. Це, як зазначають експерти, загострює потребу оперативної зміни підходів до лісокористування, а також вироблення концепції екологічно-обґрунтованого оновлення лісового фонду [9, с. 22].

Важливою еколого-правовою проблемою вітчизняної лісової сфери виступають вирубки лісів у тому числі як один із проявів економічної орієнтованості лісогосподарювання. Як зазначають експерти, сьогодні вирубки лісів регулюються положеннями п'яти різних постанов Кабінету Міністрів України. При цьому часто предметом рубок стають екологічно цінні ліси у той час як необліковані ліси взагалі знищуються [10, с. 1–3]. З цього приводу слід приймати до уваги, що у 2020 році на рівні досліджень відмічалось, що вибірковий аналіз лісозаготівельних ділянок чотирьох найбільших лісозаготівельних регіонів показав невідповідність від 67 до 78 відсотків рубок, що також ставить під питання їх законність [11, с. 22].

У цьому контексті не можна проігнорувати і окремі прояви проблеми розмежування повноважень у сфері управління лісовими ресурсами, що призводить до неузгодженості рубок лісу і вносить варіативний елемент у планування його здійснення. До сих пір можна зустріти практику видачі лісорубних квитків органами місцевого самоврядування, незважаючи на те, що вони не наділені відповідними повноваженнями законом (див. постанову Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 26 червня 2018 року у справі № 806/448/15 [12]).

Висновки і перспективи подальших досліджень. У цілому ж, підсумовуючи проведений аналіз, необхідно констатувати, що тривалий час нещадного, масштабного і інтенсивного освоєння людиною території поверхні землі, її надр і водних ресурсів, що по суті є прямим втручанням у природні екосистеми, які формувалися протягом мільйонів років під впливом різних факторів і мають цілісний і довершений в еволюційно-природному розумінні характер, цілком закономірно призвело до негативних природних явищ, важливим серед яких є зміна клімату. Ця обставина здійснює відносно швидкий вплив на екосистеми, примножуючи певною мірою результати негативних наслідків антропогенної діяльності.

Розглядаючи окреслені питання у зворотному масштабуванні констатуємо, що запроваджені законом механізми забезпечення стійкості лісів в Україні, які передбачають стійке управління лісовими ресурсами з урахуванням утримання таких їх кількісних та якісних показників, посередництвом яких забезпечуються економічні та соціальні потреби людства з одночасним збереженням екологічної цінності лісу, виступають ключовим засобом реалізації нової енергетичної парадигми, а тому і кліматичної нейтральності як умови сталого розвитку людства.

Ураховуючи зазначене, попри тривалу економічну орієнтацію сфери лісогосподарювання в Україні, сьогодні існує вітальна необхідність її переформатування з визнанням системоутворювального значення екологічної функції лісових ресурсів відносно соціальної та економічної з одночасним визнанням і забезпеченням соціальних та зростаючих економічних потреб «екологічним» шляхом, тобто, забезпечуючи кількісну та якісну стійкість лісів.

В якості основною уваги законодавця повинні стати такі питання як: 1) порідний склад лісу, ураховуючи зміну кліматичних зон на території держави; 2) впровадження економічних механізмів довготривалого використання деревини; 3) впровадження механізмів підвищення рівня лісистості території держави; 4) підвищення ефективності

управління лісовими ресурсами на засадах екологічної стійкості.

Лише комплексний законодавчий підхід здатен забезпечити впровадження реально діючих механізмів забезпечення екологічної стійкості лісів і сприяти здійсненню Україною ефективного внеску

у вирішення глобальної світової проблеми досягнення кліматичної нейтральності. Фрагментарні і безсистемні нормативно-правові підходи до розв'язання відповідних завдань показали свою неспроможність, а витрати часу на неефективні заходи лише сприятимуть підвищенню рівня проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лутковська С. М. Сутність системи екологічної безпеки сталого розвитку в умовах глобальної економіки. *Ефективна економіка*: електрон. наук. фахове вид. 2020. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/58.pdf (дата звернення: 30.12.2024).
2. Sutama I. N. Sustainable Forest Resources Use Policy. *Changing of Law: Business Law, Local Wisdom and Tourism Industry: Proceedings of the International Conference*. Paris: Atlantis Press S.A.R.L., part of Springer Nature, 2023. Vol. 804. P. 750–755.
3. Некос А. Н., Рего М. З. Екологічна цінність лісів та принципи ефективного збереження і відтворення лісових ресурсів. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2015. № 3–4. С. 55–60.
4. New EU Forest Strategy for 2030: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions (Brussels, 16 July, 2021) (COM (2021) 572 final). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM%3A2021%3A572%3AFIN> (access date: 30.12.2024).
5. Публічний звіт Голови державного агентства лісових ресурсів України за 2024 рік. URL: <https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/uploaded-files/%20звіт%20за%202024%20рік.pdf> (дата звернення: 10.08.2025).
6. Лялюк-Вітер Г. Д., Вітер Р. М. Дослідження санітарно-гігієнічних функцій лісових екосистем карпатського національного природного парку. *Наук. вісн. НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.10. С. 78–82.
7. Forests, forestry and logging. *Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Forests,_forestry_and_logging&oldid=398997 (access date: 03.01.2025).
8. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Екологічна безпека» (липень 2022): Національна рада з відновлення України після наслідків війни. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/environmental-safety-assembly.pdf> (дата звернення: 18.02.2024).
9. Ринок деревини та лісоматеріалів України: як працює та що стримує розвиток? / Яворський П. та ін. Київ, 170 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/12/KSE_Rinok_derevini_ta_lisomaterialiv.pdf (дата звернення: 16.01.2025).
10. Кученко Б. Перспективи впровадження Україною цілей Європейського зеленого курсу в сфері управління лісами: аналітичний документ. URL: <https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Polisi-po-lisovij-politytsi-1.pdf> (дата звернення: 30.12.2024).
11. Зміна клімату: наслідки та заходи адаптації: аналіт. доповідь / С. П. Іванюта та ін.; за ред. С. П. Іванюти. Київ: НІСД, 2020. 110 с.
12. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 26.06.2018 р., судова справа № 806/448/15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74992368> (дата звернення: 30.12.2024).

REFERENCES

1. Lutkovska, S. M. (2020). Sutnist systemy ekolohichnoi bezpeky staloho rozvytku v umovakh hlobalnoi ekonomiky [The essence of the environmental security system for sustainable development in the global economy]. *Efektivna ekonomika [Efficient economy]*, 4, <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.56> [in Ukrainian].
2. Sutama, I. N. (2023). Sustainable Forest Resources Use Policy. *Changing of Law: Business Law, Local Wisdom and Tourism Industry: Proceedings of the International Conference*, 804, 750–755 [in English].
3. Nekos, A. N. & Reho, M. Z. (2015). Ekolohichna tsinnist lisiv ta pryntsypy efektyvnoho zberezhenia i vidtvorennia lisovykh resursiv [The ecological value of forests and principles of effective conservation and restoration of forest resources]. *Liudyna ta dovkillia. Problemy neoeekologii [Humans and the environment. Problems of neoecology]*, 3–4, 55–60 [in Ukrainian].
4. New EU Forest Strategy for 2030: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions (Brussels, 16 July, 2021) (COM (2021) 572 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM%3A2021%3A572%3AFIN> [in English].

5. Publichnyi zvit Holovy derzhavnoho ahentstva lisovykh resursiv Ukrainy za 2024 rik [Public report of the Head of the State Forest Resources Agency of Ukraine for 2024]. <https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/uploaded-files/%20звіт%20за%202024%20рік.pdf> [in Ukrainian].
6. Lialiuk-Viter, H. D. & Viter, R. M. (2009). Doslidzhennia sanitarno-higienichnykh funktsii lisovykh ekosystem karpatskoho natsionalnoho pryrodnoho parku [Research on the sanitary and hygienic functions of forest ecosystems in the Carpathian National Nature Park]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy [Scientific Bulletin of LNTU of Ukraine]*, 19.10, 78–82 [in Ukrainian].
7. Forests, forestry and logging. *Eurostat*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Forests,_forestry_and_logging&oldid=398997 [in English].
8. Proekt Planu vidnovlennia Ukrainy. Materialy robochoi hrupy «Ekolohichna bezpeka» (lypen 2022) [Draft Plan for the Recovery of Ukraine. Materials from the Working Group on Environmental Safety (July 2022)]. *Natsionalna rada z vidnovlennia Ukrainy pislia naslidkiv viiny [National Council for the Recovery of Ukraine after the War]*. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/environmental-safety-assembly.pdf>
9. Yavorskyi P. and others. (2021). Rynok derevyny ta lisomaterialiv Ukrainy: yak pratsiuie ta shcho stryumuie rozvytok? [The timber and forest products market in Ukraine: how does it work and what is holding back its development?]. https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/12/KSE_Rinok_derevini_ta_lisomaterialiv.pdf
10. Kuchenko, B. (2022). Perspektyvy vprovadzhennia Ukrainoiu tsilei Yevropeiskoho zelenoho kursu v sferi upravlinnia lisamy: analitychnyi document [Prospects for Ukraine's implementation of the European Green Deal objectives in the field of forest management: analytical document]. <https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Polisi-po-lisovij-politytsi-1.pdf>
11. Ivaniuty, S. P. (Ed.). (2020). Zmina klimatu: naslidky ta zakhody adaptatsii: analit. dopovid [Climate change: consequences and adaptation measures: analytical report]. NISD.
12. Postanova Kasatsiinoho administratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Judgement of the Administrative Court of Cassation within the Supreme Court] vid 26.06.2018 r., sudova sprava № 806/448/15. <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74992368>

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.08.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.09.2025
 Дата публікації: 30.09.2025